

CS

CS

CS

EVROPSKÁ KOMISE

V Bruselu dne 11.3.2010
KOM(2010)84 v konečném znění

SDĚLENÍ KOMISE RADĚ A EVROPSKÉMU PARLAMENTU

Zpráva o pokroku při vytváření vnitřního trhu s plynem a elektřinou

SEK(2010)251

SDĚLENÍ KOMISE RADĚ A EVROPSKÉMU PARLAMENTU

Zpráva o pokroku při vytváření vnitřního trhu s plynem a elektřinou

A. SOUVISLOSTI

Koncem roku 2008 a během roku 2009 byl svět zasažen finanční a hospodářskou krizí. Tato krize měla přímý dopad na poptávku po energii a způsobila nepředvídaný pokles cen ropy na mezinárodních trzích. To následně ovlivnilo ceny plynu a elektřiny.

Spor mezi dvěma společnostmi mimo EU (ruským Gazpromem a ukrajinským Naftogazem) způsobil bezprecedentní krizi v dodávkách plynu do Unie. Od 6. do 20. ledna 2009 byl přerušen tok plynu z Ruska do EU přes Ukrajinu, což postihlo několik členských států.

Rok 2009 byl významný také proto, že byl dne 13. července 2009 přijat třetí balíček opatření pro vnitřní trh s energií¹. Třetí balíček posiluje předpisový rámec, který je nutný k tomu, aby bylo otevření trhu plně efektivní v zájmu dosažení nejnižších možných cen energie, lepší energetické bezpečnosti a udržitelnosti.

Tato zpráva analyzuje², jaký dopad měl výše uvedený vývoj na trhy EU s elektřinou a plynem v uplynulém roce, a jak pravděpodobně ovlivní tržní vývoj v budoucnosti.

B. VÝVOJ V KLÍČOVÝCH OBLASTECH A NEDOSTATKY, KTERÉ JE TŘEBA ŘEŠIT

1. Provádění právních předpisů

Pro dokončení vnitřního trhu s elektřinou a plynem a řádnou přípravu provádění třetího balíčku je nezbytné, aby byla správně prováděna pravidla současných směrnic³. Evropská komise v červnu 2009 zahájila proti 25 členským státům řízení pro porušení Smlouvy týkající se elektřiny a proti 21 členským státům řízení týkající se plynu. Mezi hlavní identifikované prohřešky patřil nedostatek transparentnosti, nedostatečné koordinační úsilí provozovatelů přepravních soustav za účelem dosažení maximální kapacity propojení, neexistence regionální spolupráce, nedostatečná donucovací opatření uplatňovaná příslušnými orgány členských

¹ Tento balíček sestává z pěti nových právních aktů: směrnice 2009/72/ES o společných pravidlech pro vnitřní trh s elektřinou a o zrušení směrnice 2003/54/ES; směrnice 2009/73/ES o společných pravidlech pro vnitřní trh se zemním plynem a o zrušení směrnice 2003/55/ES; nařízení (ES) č. 713/2009, kterým se zřizuje Agentura pro spolupráci energetických regulačních orgánů; nařízení (ES) č. 714/2009 o podmínkách přístupu do sítí pro přeshraniční obchod s elektřinou a o zrušení nařízení (ES) č. 1228/2003; nařízení (ES) č. 715/2009 o podmínkách přístupu k plynárenským přepravním soustavám a o zrušení nařízení (ES) č. 1775/2005.

² Tato zpráva vychází ze dvou zdrojů informací: z vnitrostátních zpráv předložených vnitrostátními regulačními orgány a z údajů úřadu Eurostat o cenách pro konečné uživatele. Vnitrostátní zprávy byly Komisi předloženy v druhé polovině roku 2009 a týkají se zejména roku 2008; údaje, které poskytl Eurostat, se týkaly první poloviny roku 2009 a byly získány 26. ledna 2010.

³ Směrnice 2003/54 a směrnice 2003/55.

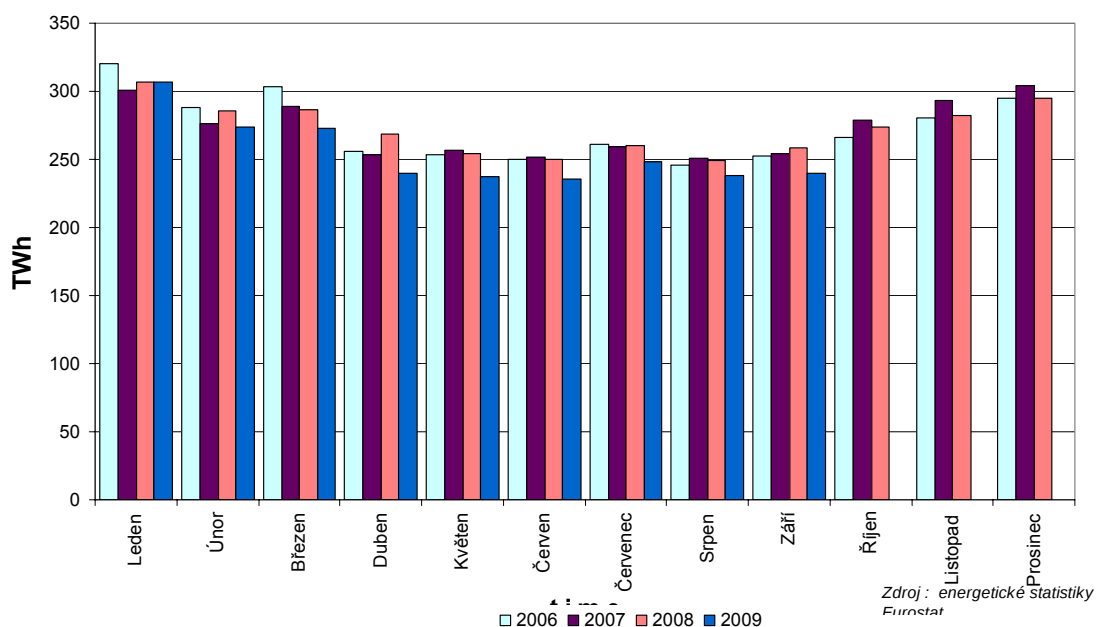
států a nedostatek vhodných postupů pro řešení sporů⁴. Komise v říjnu 2009 zahájila proti dvěma členským státům další řízení pro porušení Smlouvy; týkala se tranzitu a skladování plynu⁵.

Žaloby pro porušení Smlouvy podané Komisí vedly k tomu, že Evropský soudní dvůr odsoudil Švédsko a Belgie za nesprávné provedení ustanovení týkajících se pravomocí jejich vnitrostátních regulačních orgánů, pokud jde o sítové sazby⁶. V dalším případě byla Belgie odsouzena za to, že neurčila provozovatele přepravní soustavy pro plyn⁷.

Komise současně pomáhá členským státům, aby nové směrnice třetího balíčku provedly správně a včas (tj. do 3. března 2011). Komise zveřejnila vysvětlující poznámky k oddělení vlastnictví, vnitrostátním regulačním orgánům, otázkám maloobchodních trhů a skladování plynu⁸.

2. Integrace trhu

Graf č. 1 – Hrubá měsíční spotřeba elektřiny v EU-27

Zdroj: Energetické statistiky Eurostatu

Nejviditelnějším důsledkem hospodářské krize byl výrazný pokles spotřeby plynu a elektřiny. V meziročním srovnání zůstala spotřeba elektřiny v EU-27 relativně stabilní, avšak v dubnu poklesla o 12 % a v květnu o 7 %. Následně se spotřeba začala zvyšovat, ale byla stále podstatně nižší než v předchozích letech.

⁴ IP/09/1035, viz: <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/09/1035&format=HTML&aged=0&language=CS&guiLanguage=en>

⁵ IP/09/1490, viz: <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/09/1490&language=en>

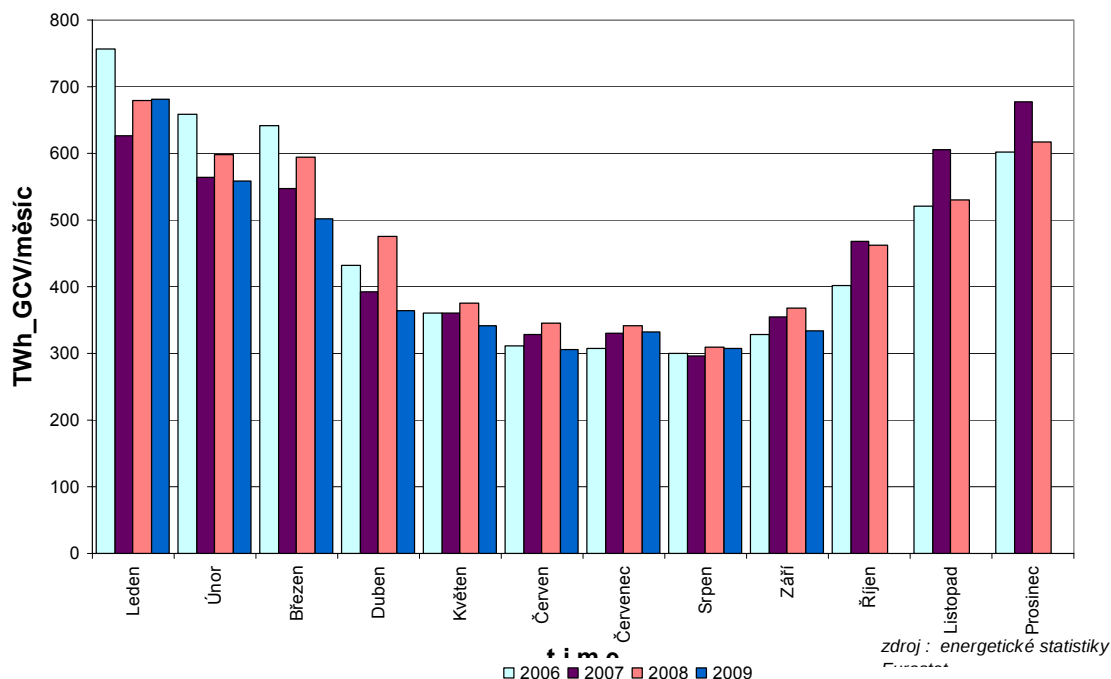
⁶ Věc C-274/08 (Švédsko) a věc C-474/08 (Belgie).

⁷ Věc C-475/08.

⁸ http://ec.europa.eu/energy/gas_electricity/interpretative_notes/interpretative_note_en.htm

Ještě výraznější byl pokles spotřeby plynu. Od ledna do března 2009 klesla spotřeba plynu (v EU-27) asi o čtvrtinu. Tento pokles byl zčásti způsoben přerušením dodávek plynu z Ruska přes Ukrajinu, avšak i po skončení této krize byla spotřeba plynu v EU-27 v březnu 2009 stále o více než 16 % nižší než v březnu 2008.

Graf č. 2 – Měsíční spotřeba zemního plynu v EU-27

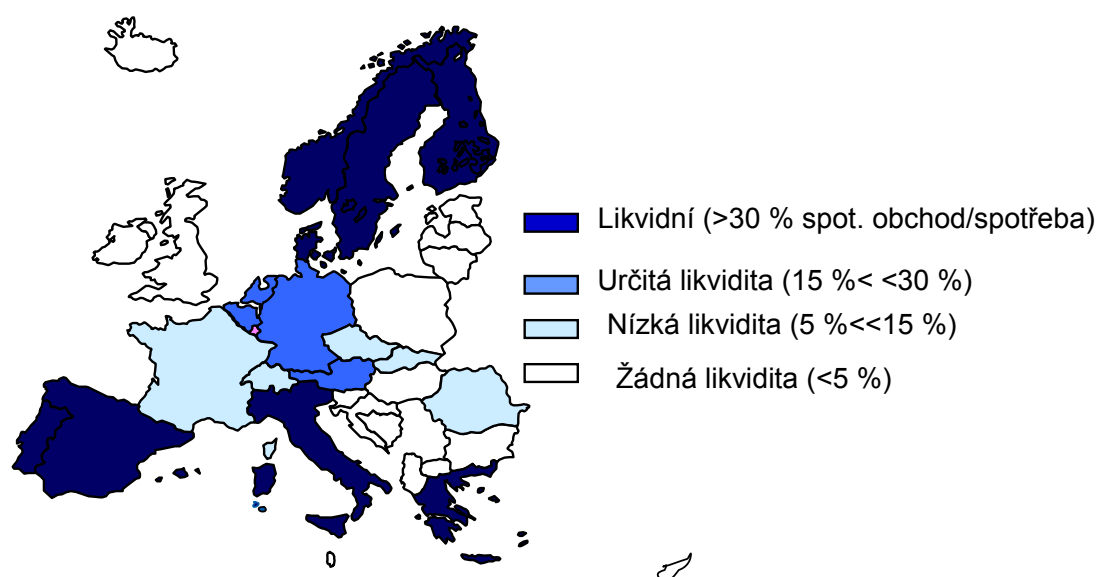
Zdroj: Energetické statistiky Eurostatu

Obchodní objemy a likvidita na velkoobchodním trhu

Ve srovnání s výraznými poklesy spotřeby elektřiny a plynu v první polovině roku 2009 si objemy na většině velkoobchodních trhů vedly celkem dobře. Přestože likvidita obecně vzrostla, obchody v plynárenských uzlech a na burzách v EU zůstávají v porovnání s trhy s elektřinou slabé. Zdá se, že finanční krize na trzích s deriváty na elektřinu napomohla rostoucí tendenci preferovat zúčtované transakce jako prostředek snížení rizika protistrany. Pozitivním trendem byl rozvoj obchodování v uzlech v Německu v důsledku integrace vstupních a výstupních zón.

Dalším trendem je konsolidace evropských energetických burz. EEX (Evropská energetická burza) a Powernext společně vytvořily EPEX (Evropskou burzu pro elektřinu), spotovou burzu ve Francii, Německu a Švýcarsku, zatímco APX pokrývá Nizozemsko, Belgie a Spojené království. Nord Pool Spot, EPEX Spot a OMEL (Španělsko) zahájily projekt celoevropského propojení cen. V Rakousku a Dánsku byly vytvořeny burzy pro obchodování se zemním plynem a Itálie plánuje spuštění plynové burzy na začátku roku 2010.

Graf č. 3 – Likvidita na velkoobchodním spotovém trhu s elektřinou

Předpisový rámec pro velkoobchodní trhy s elektřinou a plynem přitahuje stále větší pozornost. Ohledně stávající finanční a energetické regulace v Evropě existují obavy, že aktuální předpisový rámec pro tyto trhy nezajišťuje efektivní dohled a dostatečnou transparentnost. Komise proto zkoumá možnost legislativní iniciativy v této oblasti v roce 2010. Komise také zahájila postup pro přijetí rozhodnutí, kterým se mění pokyny ohledně transparentnosti uvedené v příloze nařízení (ES) č. 1775/2005.

Investice do infrastruktury

Druhý strategický přezkum energetické politiky zveřejněný v listopadu 2008⁹ stanoví pro EU v oblasti energetiky priority pro nadcházející roky. Prioritou pro infrastrukturu pro plyn a elektřinu je rozvoj energetických sítí a zejména řešení přeshraničních problémových míst, přetížení sítí a chybějících propojení infrastruktury.

Evropský energetický program pro hospodářské oživení (EEPR) pomáhá zabezpečit a urychlit investice do odvětví energetiky a přímo tak ovlivňuje ekonomiku a zaměstnanost v EU. Napomáhá také zvýšit zabezpečení dodávek nejzranitelnějších členských států a propojit „energetické ostrovy“ s ostatními energetickými trhy v EU. Prostřednictvím tohoto plánu, schváleného Radou a Parlamentem¹⁰, byla na propojovací projekty pro plyn a elektřinu poskytnuta částka 2,365 miliard EUR.

Práce regionálních iniciativ¹¹

Regionální iniciativy v oblasti elektrické energie se zaměřily na zlepšené postupy přidělování a výpočtů při řízení přetížení, harmonizaci transparentnosti a integraci tržní rovnováhy.

⁹ Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů – Druhý strategický přezkum energetické politiky: akční plán EU pro zabezpečení dodávek energie a jejich solidární využití (KOM(2008) 781 v konečném znění).

¹⁰ Nařízení (ES) č. 663/2009, Úř. věst. L 200/52, 31.7.2009.

¹¹ Viz rovněž „Ochrana transformace na jednotný energetický trh EU (*Safeguarding the move to a single EU energy market*)“ – zpráva o pokroku regionálních iniciativ skupiny evropských regulačních orgánů pro elektroenergetiku a plynárenství, listopad 2009.

Středovýchodní, středojižní a středozápadní regiony budou brzy mít jednotný soubor aukčních pravidel na regionální úrovni. Ve středozápadním regionu nyní jednotný aukční úřad funguje na základě harmonizovaných aukčních pravidel. Dalším krokem je propojení trhů na základě toků. Propojení trhů bylo rovněž uskutečněno na propojovacím zařízení mezi Německem a Dánskem; zkoumá se možnost propojení trhů na hranici mezi Itálií a Slovinskem. Konsorcium energetických burz zahájilo testování konceptu celoevropského propojení cen.

Florentské fórum schválilo výsledky práce skupiny pro projektovou koordinaci na vývoji modelu pro harmonizaci koordinovaného řízení přetížení na meziregionální úrovni a v patřičné době i na úrovni EU, jakož i její práci na návrhu harmonogramu zahrnujícího konkrétní opatření. Další práce se zaměří na tři prováděcí projekty v rámci nové poradní skupiny *ad hoc*.

Regionální iniciativy pro plyn se v roce 2009 soustředily na pět hlavních priorit: novou propojovací kapacitu, přístup ke kapacitě plynovodů, transparentnost, interoperabilitu a zabezpečení dodávek. Mezi nejvýraznější příklady pokroku v každé z těchto prioritních oblastí patří: zahájení postupu typu „*open season*“ pro posouzení tržní poptávky a přidělení kapacity pro propojovací zařízení mezi Francií a Španělskem; otevření platformy sekundární kapacity v Německu, Nizozemsku a Dánsku, nabízející pevnou kapacitu v režimu na následující den; zveřejňování denních údajů o přepravní kapacitě a tocích v severozápadním regionu; průzkum možností, jak posílit zpětné toky v jiho-jihovýchodním regionu; uzavírání smluv o propojovacích bodech a o provozním vyrovnávání, a provádění společné obchodní praxe Evropského sdružení pro usměrňování výměny energie – plyn (EASEE-gas). Práce v oblasti zabezpečení dodávek se zaměřily na zvýšení připravenosti v členských státech, zlepšení přístupu ke skladování a instalaci zpětných toků.

Různá míra pokroku v provádění regionálních iniciativ pro plyn a elektřinu nepochybně přispívá k další integraci trhu. V některých případech jsou výsledky poměrně významné, například ve středozápadním regionu. V některých oblastech, například ve vyrovnávání, je i přes pokračující úsilí regulačních orgánů a zúčastněných stran zřejmě obtížnější dosáhnout skutečného pokroku. Ve většině regionů byl navíc pokrok nedostatečný k dosažení plného souladu s ustanoveními současných nařízení o plynu a elektřině, což mělo za následek zahájení řízení pro porušení Smlouvy v červnu 2009.

Budoucí role regionálních iniciativ

Budoucí úspěch regionálních iniciativ závisí na tom, jak se dokáží vyrovnat s řadou úkolů. Prvním úkolem je sladění přístupu „zdola nahoru“ uplatňovaného regionálními iniciativami s přístupem třetího balíčku, charakterizovaného spíše jako „shora dolů“, zejména pokud jde o vypracování rámcových pokynů a kodexů sítě. Za druhé je zde riziko odchýlných postupů, pokud budou různé regiony provádět různá řešení podobných problémů. Pro řešení těchto úkolů má Komise v úmyslu přijmout sdělení o budoucí roli a formě regionálních iniciativ, které by mohlo řešit otázky jako je rozvoj modelu společného trhu, stanovení vhodné podoby zapojení zúčastněných stran a potřeba politické podpory členských států pro regionální integraci.

Pozitivní skutečností je to, že členské státy se stále více zapojují do regionální integrace. V červnu 2009 podepsaly Evropská komise a osm členských států v oblasti Baltského moře (Dánsko, Finsko, Estonsko, Litva, Lotyšsko, Německo, Polsko a Švédsko) memorandum o porozumění o plánu propojení baltského trhu s energií (*Baltic Energy Market Interconnection Plan* – BEMIP). V prosinci 2009 podepsaly Česká republika, Maďarsko,

Německo, Polsko, Rakousko, Slovensko a Slovinsko „memorandum o porozumění ohledně fóra zemí střední a východní Evropy pro integraci trhu s elektřinou“.

3. Koncentrace a konsolidace

Zdá se, že existuje mírná tendence k nižší koncentraci velkoobchodního trhu s elektřinou, pokud jde o kapacitu. Během sledovaného období ne méně než deset členských států oznámilo pokles Herfindahl-Hirschmanova indexu (HHI). Tato tendence byla obzvláště výrazná v Belgii, Slovinsku a Slovensku – i když trh v Belgii a na Slovensku zůstává nadále vysoce koncentrovaný. Díky pokroku ve Slovinsku došlo k nižší koncentraci trhu. Tento pokrok je proto viditelný v jednotlivých členských státech, nikoli v regionech. Vysokou míru koncentrace na velkoobchodním trhu s elektřinou potvrzuje i skutečnost, že pouze sedm členských států má mírně koncentrovaný trh¹².

Na velkoobchodních trzích s plynem zůstává koncentrace vysoká. Tři největší velkoobchodní subjekty se mezi sebou dělí o tržní podíl ve výši 90 % či více v deseti členských státech¹³. Podíl tří největších společností poklesl pouze v pěti členských státech (Belgie, Francie, Itálie, Maďarsko a Španělsko). Významný nárůst celkových tržních podílů tří největších dodavatelů byl zaznamenán v Rumunsku, a zejména v Bulharsku (+57 %)¹⁴.

Na maloobchodním trhu s elektřinou dosahoval tržní podíl tří největších společností na celkovém maloobchodním trhu více než 80 % ve 14 členských státech¹⁵. Ve srovnání s předchozím sledovaným obdobím se tržní podíl tří největších společností na celkovém maloobchodním trhu s elektřinou významně snížil v Maďarsku a Slovinsku. Na Slovensku vzrostl tržní podíl tří největších společností o 25 %, přestože byl celkový tržní podíl tří největších společností omezen na 60 %. U maloobchodních trhů s plynem je v důsledku absence údajů z 11 členských států obtížné získat adekvátní přehled.

4. Cenové trendy

Ceny ropy na mezinárodním trhu utrpěly důsledkem celosvětové hospodářské krize. Zatímco v červenci 2008 dosáhla cena ropy Brent vrcholu s hodnotou okolo 92 EUR za barel (147 USD), ke konci roku 2008 poklesla až na 27 EUR za barel (37 USD), což představuje pokles o 70 %. I přes slabou poptávku cena ropy Brent poté v roce 2009 vzrostla. Tento vývoj odráží jak omezení dodávek ze strany organizace OPEC, tak i optimističtější náladu trhu. V polovině roku 2009 se ropa Brent obchodovala za cenu odpovídající přibližně polovině maximální hodnoty z července 2008.

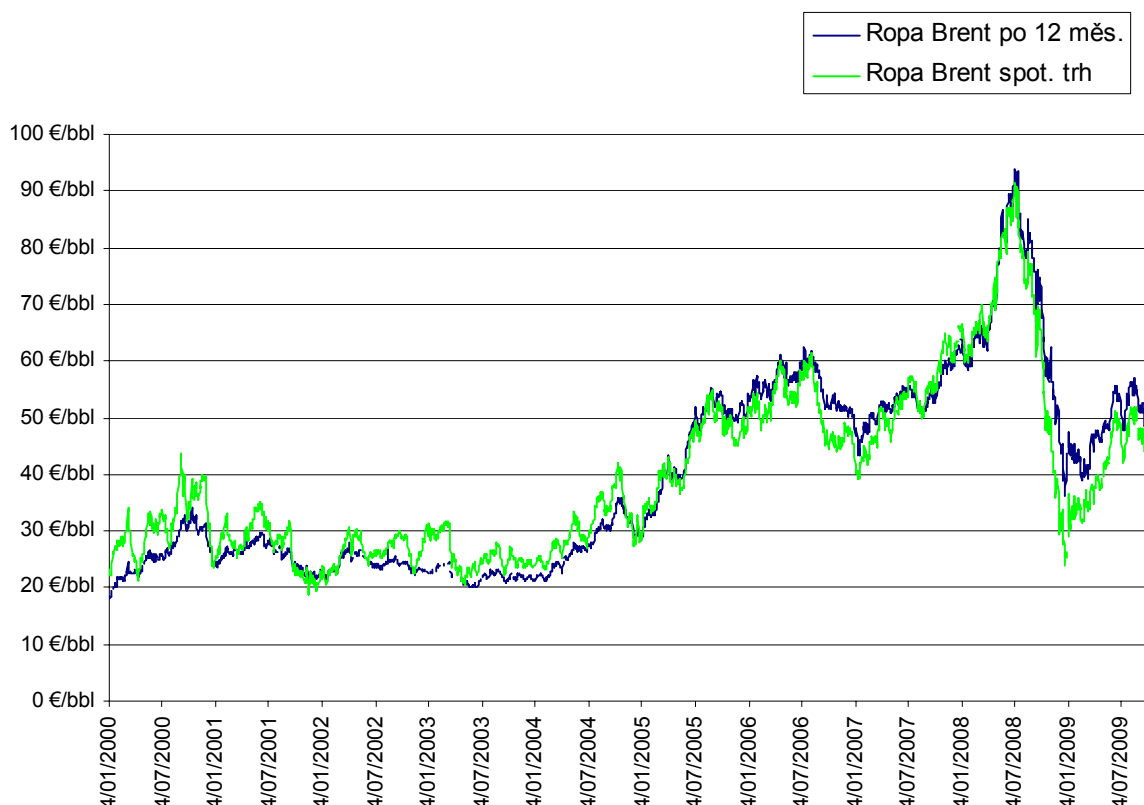
¹² Viz tabulku 3.1 a 3.2 v technické příloze.

¹³ Viz tabulku 4.2 v technické příloze.

¹⁴ Viz tabulku 4.1 v technické příloze.

¹⁵ Viz tabulku 3.4 v technické příloze.

Graf č. 4 – Vývoj ceny ropy Brent v EUR za barel¹⁶

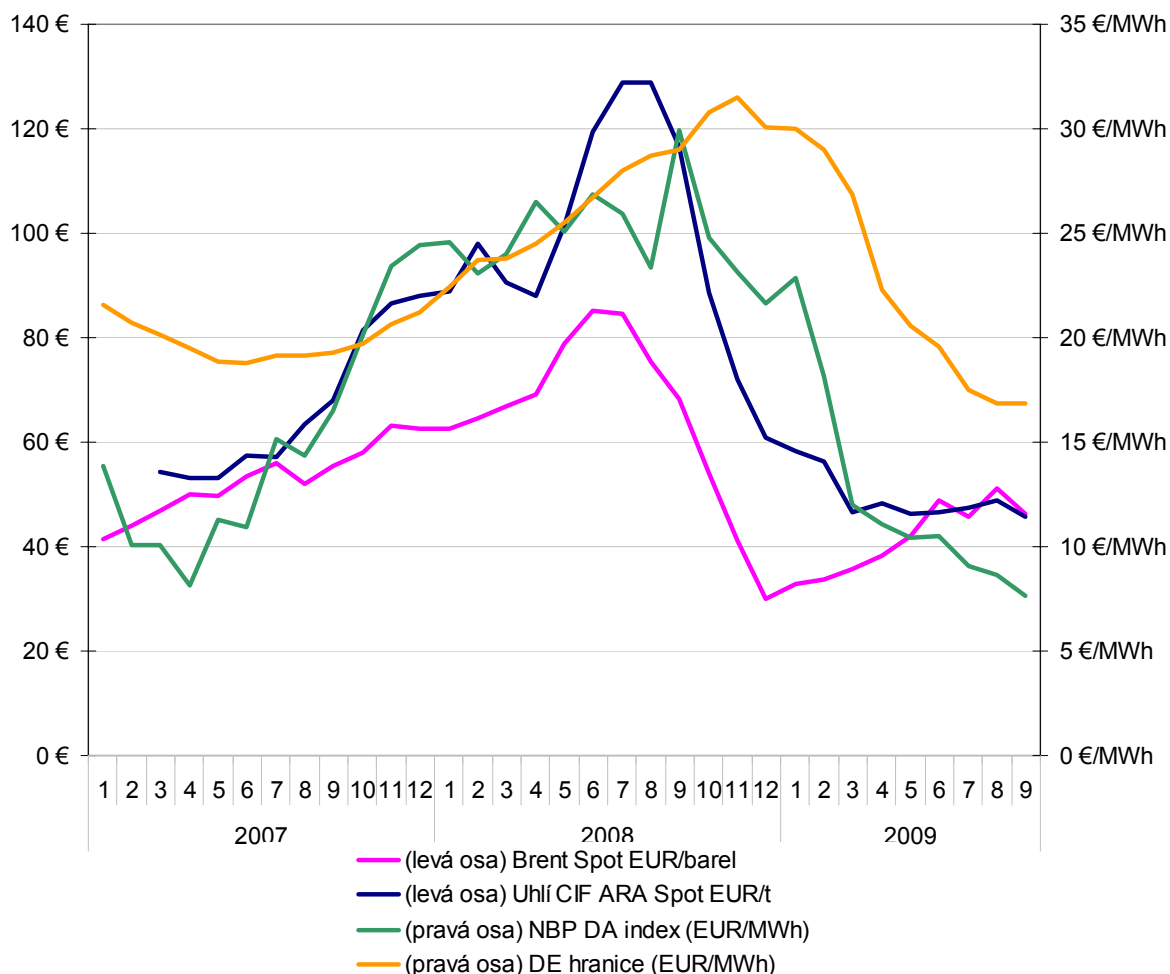
Zdroj: Platts

Změny v cenách ropy mají vzhledem k vazbě mezi cenami ropy a plynu v mnoha smlouvách o dlouhodobých dodávkách plynu přímý dopad na velkoobchodní ceny plynu. Tyto velkoobchodní ceny plynu následně ovlivňují velkoobchodní ceny elektřiny.

V důsledku hospodářské krize, zvýšené kapacity těžby zkapalněného zemního plynu (LNG) a úspěchu nekonvenčního plynu ve Spojených státech byly ceny v uzlech podstatně nižší než ceny navázané na ropu v dlouhodobých smlouvách. To sice vytvořilo tlak na cenový mechanismus dlouhodobých smluv na plyn v kontinentální Evropě, nicméně tak vznikly soutěžní příležitosti pro flexibilní dodávky obchodované na uzlech zkapalněného plynu, které byly levnější než dlouhodobé smlouvy.

¹⁶ Viz také výroční zprávu střediska pro sledování trhu s energií za rok 2009, TREN/69693/2009, obr. 30, s. 27.

Graf č. 5 – Ceny konkurenceschopných paliv (levá osa) ve srovnání s cenami plynu (pravá osa)¹⁷

Zdroj: Platts a BAFA

Srovnávací zpráva z roku 2008 zdůraznila nárůst cen plynu a elektřiny v důsledku stoupajících cen ropy na mezinárodním trhu v první polovině roku 2008. Když začaly ceny ropy v důsledku hospodářské krize klesat, bylo na místě očekávat podobný vývoj pro ceny plynu a elektřiny na začátku roku 2009.

V první polovině roku 2009 ceny plynu pro průmyslové odběratele ve většině členských států klesly (v průměru o 7 až 12 %)¹⁸. Ceny v Litvě, Švédsku a Polsku poklesly o více než 20 %. Domácnosti ve většině členských států se mohly těšit z levnějších účtů za plyn (okolo 8 %). Oproti tomu v Bulharsku a Litvě se ceny plynu pro domácnosti zvýšily o 11 % či více; příčinou je pravděpodobně skutečnost, že tyto členské státy mají regulované ceny a musely je přizpůsobit tržním cenám.

¹⁷ Viz také výroční zprávu střediska pro sledování trhu s energií za rok 2009, TREN/69693/2009, obr. 52, s. 48.

¹⁸ Ve srovnání s cenami ve druhé polovině roku 2008. Viz tabulku 5.13 v technické příloze.

Při srovnání první poloviny roku 2009 s druhou polovinou roku 2008 zůstaly ceny elektřiny relativně stabilní. S významnějším nárůstem se odběratelé elektřiny setkali ve Francii, Litvě, Lotyšsku, Portugalsku, Slovensku a Slovinsku (průmysloví odběratelé) a v Lucembursku, Slovinsku a Portugalsku (domácnosti); na opačném konci škály se ceny elektřiny podstatně snížily v Dánsku, Irsku, na Kypru, v Rumunsku a Švédsku (průmysloví odběratelé) a v Belgii, na Kypru, v Polsku, Rumunsku a Švédsku (domácnosti)¹⁹.

Ve většině členských států byly nicméně ceny v první polovině roku 2009 stále vyšší než v roce 2008, přestože trend vývoje cen ropy by naznačoval výraznější pokles cen pro koncové uživatele. Zčásti to může být způsobeno zpožděním, s nímž jsou změny v cenách na trhu s ropou zohledňovány v cenách pro koncové uživatele. Zdá se však, že pokles pozorovaný u velkoobchodních cen energie se v cenách pro koncové uživatele plně neodrazil.

5. Nezávislost provozovatelů soustav

Počet členských států, které podnikly opatření nad rámec současných požadavků na právní a funkční oddělení provozovatelů přepravní soustavy, zůstal stejný.

V roce 2009 jsme byly svědky vzniku prvního přeshraničního provozovatele přepravní soustavy pro elektřinu: Společnost E.ON prodala svou vysokonapěťovou přenosovou síť provozovateli přepravní soustavy ve vlastnictví nizozemského státu, společnosti TenneT. Přeshraniční provozovatel přepravní soustavy již existoval díky společnosti Gasunie, vlastníci společnosti GTS v Nizozemsku a Gasunie Deutschland v Německu. Společnost RWE oznámila, že v prvním čtvrtletí roku 2010 začne s prodejem své plynové rozvodné sítě²⁰. K tomuto vývoji došlo v rámci politiky pro hospodářskou soutěž Evropské komise.

Na úrovni distribuce zůstal režim oddělení relativně stabilní, přestože se v některých členských státech změnil počet provozovatelů distribučních soustav. Členské státy i nadále ve velké míře využívají odchylek z ustanovení o oddělení na úrovni distribuce²¹.

Dá se očekávat, že některé členské státy budou nuceny přizpůsobit svůj právní rámec novým požadavkům na oddělení obsaženým ve třetím balíčku.

6. Účinná regulace ze strany regulačních orgánů

Regulační orgány by měly získat nezbytné pravomoci k zajištění dodržování předpisů. Proto se Komise v červnu v rámci svých řízení pro porušení Smlouvy rovněž zabývala absencí účinných systémů sankcí na vnitrostátní úrovni v případě porušení nařízení o elektřině a plynu. Třetí balíček má potenciál tuto situaci změnit vzhledem k přítomnosti prováděcích pravidel týkajících se pravomocí a povinností regulačních orgánů. Regulační orgány mají povinnost prosazovat konkurenceschopný, bezpečný a environmentálně udržitelný vnitřní trh s elektřinou a plynem v Unii. Agentura pro spolupráci energetických regulačních orgánů (ACER) navíc zajistí regulační dohled nad přeshraničními otázkami.

¹⁹ Viz tabulky 5.7 a 5.9 v technické příloze.

²⁰ IP/09/410, viz:
<http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/09/410&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=en>

²¹ Viz obrázek 7.4 v technické příloze.

Provozovatelé přepravních soustav se rovněž připravují na provádění třetího balíčku. Evropská síť provozovatelů přenosových soustav elektřiny (ENTSOE) zahájila plnohodnotnou činnost v červenci 2009. Pro plyn byla v prosinci 2009 vytvořena Evropská síť provozovatelů přepravních soustav zemního plynu (ENTSOG). Stanovy a jednací řád obou organizací bude třeba schválit, jakmile v březnu 2011 vstoupí nařízení v platnost.

Třetí balíček udílí Komisi roli při identifikaci priorit pro rámcové pokyny a kodexy sítě v návaznosti na konzultace s ACER, ENTSOE, ENTSOG a dalšími zúčastněnými stranami. Na madridských a florentských regulatorních fórech²² pořádaných v roce 2009 bylo dohodnuto, že práce začne pilotními projekty s cílem najít způsob, jak zajistit účinný a efektivní proces. Pro plyn budou vytvořeny pilotní rámcové pokyny a kodex sítě pro řízení přetížení a pro elektřinu pilotní rámcové pokyny ohledně propojení sítí. Komise rovněž zahájí práce na dalších rámcových pokynech a kodexech.

7. Spotřebitelé

Druhé občanské energetické fórum, konané v září 2009 v Londýně, projednalo řadu otázek v oblasti zlepšení maloobchodního trhu pro spotřebitele²³. Jedním ze zvažovaných opatření byla tvorba vzorových účtů a doporučení o nejlepších postupech v účtování. Fórum schválilo doporučení pro osvědčené postupy v účtování s cílem poskytnout spotřebitelům v EU za plyn a elektřinu jednoduché, jasné a informativní účty. Doporučení vycházejí z osvědčených postupů při účtování v několika zemích EU. Fórum se dále zaměřilo na vyřizování reklamací, inteligentní měření spotřeby a roli provozovatelů distribučních soustav.

Reakce spotřebitelů – změna dodavatele

Je obtížné vytvořit si z poskytnutých informací o míře změn dodavatele celkový obrázek o změnách dodavatele napříč členskými státy. V těch členských státech, které poskytly informace, zůstala v případě elektřiny celková míra změn za celý maloobchodní trh přibližně stejná jako v roce 2007, s výjimkou Německa, kde tato míra vzrostla o 1,4 %, a Švédska, kde vzrostla na 11,3 %. Roční míra změn dodavatele v průmyslové velkovýrobě byla poměrně významná v České republice, kde dosáhla 45 % a oproti předchozímu roku se zvýšila o 12 %. Itálie, Nizozemsko, Spojené království a Švédsko vykazovaly nejvyšší míru změn dodavatele u průmyslové malovýroby a domácností²⁴. S ohledem na roční míru změn dodavatele vyjádřenou v dodávaném objemu byly nejvyšší míry, přes 10 %, hlášeny u velkých průmyslových subjektů v Bulharsku, Irsku, Lucembursku, Německu, Polsku, Rakousku a Rumunsku²⁵.

U plynu je k dispozici málo jednotných údajů o změnách dodavatele. Ze zemí, které ohlásily počty změn dodavatele za celý maloobchodní trh podle zařízení pro odečet u způsobilých spotřebitelů, uváděly nejvyšší čísla Nizozemsko s 9,1 % a Francie s 9,8 %. Pokud jde o změnu dodavatele v průmyslové malovýrobě a u domácností, jsou nejaktivnějšími trhy Spojené království s 18,9 %, Francie s 9,8 % a Nizozemsko s 9,1 %²⁶. Ze zemí, které ohlásily údaje podle objemu, se u Dánska míra změny na celém maloobchodním trhu snížila z 29 % na 16 % a Španělsko vykázalo podobný pokles na 6 %. Nejaktivnějším trhem v případě

²² www.ec.europa.eu/energy/gas_electricity/index_en.html

²³ Viz memorandum Komise MEMO/09/429 ze dne 30. září 2009.

²⁴ Viz obrázek 2.2 v technické příloze.

²⁵ Viz obrázek 2.1 v technické příloze.

²⁶ Viz obrázek 2.4 v technické příloze.

průmyslové malovýroby a domácností je Maďarsko, kde dodavatele změnilo 11,8 % uživatelů²⁷.

Mezi členskými státy existují značné rozdíly v míře změn dodavatele, přičemž některé vyspělé trhy, jako např. Spojené království, vykazují poměrně vysokou míru změn dodavatele, zatímco v řadě jiných států byla zjištěna jen malá či nulová míra. Z údajů hlášených v souvislosti s průmyslovou malovýrobou a domácnostmi vyplývá, že spotřebitelé elektřiny jsou obvykle aktivnější než spotřebitelé plynu.

Regulované ceny

V členských státech je dosud poměrně běžná koexistence otevřených energetických trhů a regulovaných cen energie. Více než polovina členských států má regulované ceny. K členským státům, které regulují ceny za elektřinu a plyn, patří Bulharsko, Dánsko, Estonsko, Francie, Irsko, Itálie, Litva, Maďarsko, Polsko, Portugalsko, Rumunsko, Řecko a Slovensko. V Lotyšsku a na Kypru jsou regulované ceny elektřiny, ale ne plynu. Pokud jde o zákazníky z řad domácností, představuje v některých případech, jako je Francie a Itálie, počet pokrytých domácností významnou část obyvatel. Ve většině členských států se regulace cen neomezuje pouze na domácnosti²⁸.

Komise navíc zaslala výzvu Litvě, Polsku, Portugalsku, Rumunsku a Řecku, které udržují systém regulovaných cen porušující směrnice EU o elektřině a plynu²⁹. Další případy porušení Smlouvy v souvislosti s regulovanými cenami probíhají proti Francii, Estonsku, Irsku a Itálii.

Pracovní skupina pro zavádění inteligentních sítí na vnitřním trhu s energií

Centrálním aspektem dalšího vývoje vnitřního trhu s energií je zavádění aktivnějších inteligentních přenosových a distribučních soustav v podobě inteligentních sítí. Úkolem pracovní skupiny, vytvořené v listopadu 2009, je poradenství ohledně politického a regulatorního směřování na evropské úrovni a koordinace prvních kroků k zavádění inteligentních distribučních sítí na základě ustanovení třetího energetického balíčku. Pracovní skupina bude shromažďovat technologické a rozvojové vize dalších seskupení zúčastněných stran. Svou závěrečnou zprávu by měla předložit v první polovině roku 2011.

C. ZABEZPEČENÍ DODÁVEK

Směrnice 2005/89/ES o opatřeních pro zabezpečení dodávek elektřiny a investic do infrastruktury se zaměřuje především na aspekty sledování a podávání zpráv týkající se přenosu a na přiměřenost výroby. Cílem směrnice je sladění politik členských států, aby jejich vzájemné významné rozdíly nevedly k narušení hospodářské soutěže. V roce 2009 všechny členské státy oznámily plné provedení ustanovení této směrnice do vnitrostátních právních předpisů.

Přeshraniční výbor pro elektřinu³⁰ v rámci svého sledování projednává krátkodobou přiměřenost dodávek elektřiny. Tato analýza naznačuje, že rovnováha mezi výrobou

²⁷ Viz obrázek 2.3 v technické příloze.

²⁸ Viz tabulky 2.5 a 2.6 v technické příloze.

²⁹ Viz IP/09/1035

<http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/09/1035&format=HTML&aged=0&language=CS&guiLanguage=en>

³⁰ Viz http://ec.europa.eu/energy/gas_electricity/cross-border_committee_en.htm

a zatížením je ve většině zemí obecně považována za přiměřenou pro bezpečný provoz soustavy za obvyklých podmínek.

Ohledně plynu navrhla Komise dne 16. července 2009 nové nařízení³¹. Tímto nařízením bude rovněž zrušena směrnice 2004/67/ES. Zaměřuje se na preventivní opatření i na přípravu krizového řízení s cílem dosáhnout schopnosti efektivní a koordinované činnosti v rámci EU v případech krize a narušení dodávek. Zavádí také standard pro infrastrukturu (ukazatel N-1), standard pro dodávky a mechanismy zpětného toku. Komise pevně věří, že toto nařízení bude v roce 2010 přijato.

V situaci hospodářské krize je velkým problémem udržení úrovně investic do energetické infrastruktury. Hrozbou finanční krize je odložení nebo rušení investic do energetické infrastruktury, následkem čehož EU čelí zvýšenému riziku absence nebo zpoždění infrastrukturních staveb, které mají řešit budoucí potřeby dodávek. Je to obzvláště naléhavý problém v situaci, kdy je třeba odvětví energetiky transformovat, aby mohlo lépe řešit problémy změny klimatu a energetické bezpečnosti. Aby toto riziko zmírnila a napomohla hospodářské obnově, usnadňuje EU financování projektů energetické infrastruktury prostřednictvím Plánu evropské hospodářské obnovy. Plán konkrétně zahrnuje 2,365 miliardy EUR na podporu řady klíčových propojovacích projektů v oblasti elektřiny a plynu. Odhodlání Komise podporovat investice do infrastruktury bude pokračovat spolu s přijetím infrastrukturního balíčku na konci roku 2010.

D. ZÁVĚRY

Finanční krize měla ve sledovaném období na vnitřní trh s energií významný dopad. Krize na jedné straně vytvořila tlak na plánované investice – v důsledku možných obtíží s financováním a nejistotou ovlivňující nabídku – a způsobila pokles poptávky, jenž je výraznější u plynu než u elektřiny. Na druhé straně vytvořila nové příležitosti pro hospodářskou soutěž, jelikož na uzlech s kapalným plynem je k dispozici více plynu za nižší ceny. Převís nabídky na trzích s plynem navíc může připravit půdu pro situaci, kdy budou ceny plynu pro koncové zákazníky vycházet z nabídky a poptávky po plynu namísto z ceny ropy.

Přestože měla snížená spotřeba plynu a elektřiny vliv na ceny pro koncové spotřebitele, pokles pozorovaný u velkoobchodních cen energie se v cenách pro koncové spotřebitele plně neodrazil. Ceny v první polovině roku 2009 byly celkově stále vyšší než v první polovině roku 2008. Trendy vývoje maloobchodních cen byly poměrně různorodé, což může naznačovat nedostatečnou úroveň integrace trhu na maloobchodní úrovni.

Práce vnitrostátních regulačních orgánů se více zaměřuje na odběratele, což zahrnuje zavádění inteligentních zařízení pro odečet jako klíčový prvek inteligentních sítí na vnitřním trhu s energií. Je to vítaný trend pro rozvoj aktivní účasti zákazníků na vnitřním trhu s energií, zvýšené energetické účinnosti a integrace obnovitelných energií ve velkém měřítku, stejně jako doplňkových energetických služeb, zvýšené transparentnosti trhu a jednodušší změny dodavatele.

Spolupráce mezi evropskými energetickými burzami a přetrvávající trend zvyšujících se obchodních objemů jsou také slibnými známkami fungujících trhů. Avšak přestože na

³¹ Viz KOM(2009) 363 v konečném znění.

maloobchodní a velkoobchodní úrovni existují známky pozitivního vývoje, míra koncentrace trhu se příliš nezměnila.

Komise v tomto kontextu nabízí investiční pobídky, což se odrazí v infrastrukturním balíčku. Třetí balíček, přijatý v roce 2009, rovněž stanoví jasnější pravidla pro specifická odvětví a tím i pobídky pro investice. Komise se připravuje na uplatňování třetího balíčku vývojem pilotních rámcových pokynů a kodexů ve spolupráci se skupinou evropských regulačních orgánů pro elektroenergetiku a plynárenství, ENTSOE a ENTSG. Včasné a správné provedení třetího balíčku do vnitrostátního práva ukáže odhodlání členských států prosazovat vnitřní trh s energií. Komise členským státům poskytne pomoc při provádění třetího balíčku a bude pokračovat v prosazování úplného a správného provedení druhého balíčku, včetně formálních řízení pro porušení Smlouvy.

Centrálním prvkem vývoje vnitřního trhu s energií jsou nejen investice, ale také provádění aktivnějších přenosových a distribučních soustav v podobě inteligentních zařízení pro odečet a inteligentních sítí.

Pokud to bude nutné, Komise se ve své činnosti neomezí na energetickou regulaci a nebude váhat použít své pravomoci v oblasti hospodářské soutěže.

EU se v rámci své strategie pro udržitelnou, konkurenceschopnou a bezpečnou energetickou politiku musí vyrovnat s náročnými úkoly. Pro vyslání správných investičních signálů a schopnost reagovat na všeobecný hospodářský útlum má řádně fungující vnitřní trh s energií zásadní důležitost. Komise přijímá opatření, která zajistí, aby trh s energií přinesl jasný prospěch odběratelům elektřiny a plynu v celé EU.